

KISGRAFIKA

Megjelenik egy évben négyszer
a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

'96/3
35. évfolyam

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.
(1027 Budapest, Frankel Leó út 12.)

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.
Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

David Bekker (Odessza) rézkarca, C3/C5

TARTALOM

Lenkey István: In memoriam Lippóczy Norbert
Semseyné Valkó Ilona: Elment egy barátunk
Emlékezés Menyhárt Józsefre (Lenkey István)
Soós Imre művészeti írásai. Bibliográfia
MŰHELY – SZEMLE – KÖNYVESPOLC – HÍREK

IN MEMORIAM LIPPÓCZY NORBERT

„Az emberek emlékét – akik valahol
valamiben hősök – tisztelni és ápolni kell.”

(Márai Sándor)

Moskál Tibor fametszete, X2/2

Az élet számtalan megpróbáltatása közben Lippóczy Norbert az ötvenes évekre talált igazán magára és hozta létre azt a gazdag és sokoldalú kisgrafikai gyűjteményt, amely Lengyelországban és főleg Tarnóuban, de ugyanakkor Magyarországon is híressé és elismertté tette a nevét. Kiterjedt levelezésével, emberi és baráti kapcsolataival pedig az egész világon ismertté lett az exlibris- és alkalmigrafika-gyűjtők körében a Lippóczy név.

Gyűjtötte mindazt, ami az ember, valamint személy szerint az ő mikro- és makrovilágát széppé, teljessé tette, így hozzátartozott szűkebb szakmájához, s talán kissé az ősök szakmai szeretetének a megbecsüléséhez is. A szőlészethez és a borászathoz kapcsolódott a könyvek, az ex libris és a borosüveg-címke gyűjtése. Egyetlen kakukktojása gyűjteményének a népi üvegfestmény-kollekció volt, amivel azonban megmentett valamit a múlt művészetének abból a részéből, ami a legtöreknyebb és a legkönnyebben semmisül meg.

Gyűjtőszenvedélye mellett százakkal levelezett. Nem mindig a csere volt a fontos számára, hanem az emberi kapcsolatok ápolása, s közben a szaktanácsadás, amely előbbre vihette a kezdő és a haladó gyűjtőt. Levelei sokoldalú ismereteket közöltek és sokoldalú ismeretet is vártak el a grafikagyűjtés témájában.

A levelezés mellett másik célja opuslisták, ex libris és kisgrafikai vonatkozású szakirodalom bibliográfiáinak összeállítása és összeállíttatása volt. Gazdag csereanyagából, bőséges katalógus- és cikkgyűjteményéből készséggel nyújtott segítséget minden érdeklődőnek.

Nemcsak gyűjtött, nemcsak feldolgozott, nemcsak publikálta eredményeit, hanem be is mutatta gyűjteményét. Így lehetőséget teremtett arra, hogy a lengyelországi városokban ismertté váljék a magyar ex libris művészet. Több jeles grafikusunk az ő szervezésében lett ismert Tarnóuban, Krakóban és sok helyen. A szőlészethez és borászathoz kapcsolódó exlibris- és kisgrafika-gyűjteményét mind itthon, mind külföldön többször bemutatta. Létrehozta a Mezőgazdasági Múzeumban azt a gyűjteményt, amely e témában a mai napig a legnagyobb hazánkban, s amelynek gondozója Dr. Semsey Andor volt, 1986-ban bekövetkezett haláláig. Az ő szerkesztésében több katalógus és minikönyv mutatja be a gyűjtemény legértékesebb darabjait.

Először 1973-ban találkoztam Lippóczy Norberttel a debreceni virágkarneválhoz kapcsolódó *Virág az ex libriseken* kiállításon. Ez időtől kezdve 1992-ig, amely az utolsó személyes találkozás éve volt Semsey An-

Fery Antal fametszete, X2

doréknál, szinte minden évben egy vagy két alkalommal hosszú órákat beszélgettünk a gyűjtés öröméről és a mainál akkor még sokkal kisebb gondjairól. Különösképpen a hazai exlibris-történet feldolgozásának kérdéseiről, alkotásjegyzékek összeállításának, bibliográfiák készítésének a fontosságáról esett szó. Mindig szükségesnek tartotta a gyűjtés mellett a feldolgozást, a kultúrtörténeti besorolást és az ehhez kapcsolódó kutatószemvedély írásos és dokumentált megjelentetését. Maga is számtalan közleményben publikálta ismereteit, eredményeit, gyűjteményének katalógusait, hogy ezzel is segítse a gyűjtő-társadalmat, a közgyűjteményeket, hogy megőrizzen egy darabot a múlt értékeiből a jövőnek.

Reméljük, a közeljövőben kézbevehetjük feltáró írásainak a bibliográfiáját, s az általa szerkesztett és a gyűjteményét bemutató katalógusok jegyzékét.

Lippóczy Norbert halálával nemcsak egy nagyszerű gyűjtőtől, sokoldalú érdeklődésű embertől és kiváló baráttól kell búcsúznunk, hanem a magyar kultúra lengyelországi képviselőjétől, aki megcselekedte azt – és azzal, hogy határainkon kívül is terjesztette kultúránkat, többet is tett –, amit Orbán Balázs így fogalmazott meg: „– mindnyájunknak kötelességünk – ha csak egy homokszemet is – odavetni nemzeti műveltségünk pompás épületéhez.”

Lenkey István

ELMENT EGY BARÁTUNK

Krakkóban 1964 szeptemberében huszonhat tagú magyar csoporttal vettünk részt a Nemzetközi Ex libris Kongresszuson. Ott magyarként és testvérként Lippóczy Norbert fogadott bennünket. Hírből és levélből már ismertük őt, de akkor kerültünk közelebbi barátságba. Fáradhatatlan tolmácsa és idegenvezetője volt csoportunknak, hiszen elég nagy nyelvi problémáink akadtak.

A kongresszus befejezésekor meghívta a magyar résztvevőket Tarnówbába, ahol az 1920-as évek második felében telepedett le. Itt, Bem apó városában megalapították a Magyar–Lengyel Baráti Társaságot,

Pencso Kulekov linómetszete, X3

EX LIBRIS

Moskál Tibor rézkarca, C3

amelynek haláláig, feleségével együtt, igen aktív tagja volt. A társaság tagjai megkoszorúzták Bem tábornok sírját, majd városnézés és polgármesteri fogadás után (ahol a magyar és lengyel zászló között Bem és Petőfi arcképe függött a falon) vacsorán láttak vendégül bennünket, kötetlen, baráti beszélgetés mellett.

Az akkor kezdődött barátság egyre mélyült. Már ők is utazhattak Magyarországra, mi pedig a Malborkban rendezett biennálékon vehettünk részt rendszeresen. Onnan hazafelé soha nem maradt el egy tarnówi látogatás. Így ismertük meg barátságának, emberségének, magyarságának nagyságát. Olyan ember volt, aki azért élt és gyűjtött, hogy adhasson: kiterjedt levelezésével egész Európa, sőt a nagyvilág számára szépséget és szaktudást; személyesen pedig magyar-

ságot. Az ottani társaság fiataljával magyar nyelvű foglalkozásokat is tartott.

Gyűjteményét azért gyarapította, hogy aztán szétsztothassa. Magyar és nemzetközi grafikagyűjteménye Tarnów városi múzeumának tulajdona lett. Szűkebb szakmai területének anyaga, a szőlős-boros ex librisek, katalógusok, könyvek, Tokaj-hegyaljai emlékei a magyar Mezőgazdasági Múzeumba kerültek. Boros lapjainak másodpéldányai a varsói Bormúzeumba, sőt egy részük – a család podolini származására utalva – a Pozsonyi Bormúzeum tulajdonába is eljutottak. Gyönyörű, többszáz darabos népi üvegfestmény-gyűjteményét az ottani Keresztény Múzeum kapta.

Számtalan szőlős-boros, turisztikai, cserkészeti, egyes művészeket ismertető és bemutató tematikus kiállítást rendezett. Ezek egy-egy része vándorkiállításaként járta Lengyelországot, a magyar Mezőgazdasági Múzeum anyagának egy része pedig Magyarországot, a Felvidéket és az NDK-t is.

Feledhetetlen számomra az a néhány téli nap,

Lippóczy Norbert első ex librise.
J. Szuszkiewicz fametszete, X2

amikor otthonában a mezőgazdasági múzeumi kiállítás katalógusának előkészítésekor együtt válogattuk a reprodukálásra alkalmas lapokat. Az évenként ismétlődő találkozások során megismertük egymás családtagjait, csupaszív feleségét, Nellát, magyarul beszélő Peter fiát és annak családját is. Ez a barátság, így kibővülve, tovább folytatódik és remélem, gyermekeink és unokáink között is megmarad, megőrizve egy igaz ember emlékét. Olyan emberét, akinek Isten hosszú életet adott, sok szenvedés, fogság, hányattatás mellett (ezt lengyel nyelvű könyvében ő maga írta meg), de igaz szeretetet, szakmai elismerést, két hazát, jó családot és nagyon sok jó barátot is.

Szeretett magyar–lengyel lakóját Tarnów városa díszpolgárává választotta, Magyarország pedig a rendszerváltás után a Magyar Köztársasági Érdemérem Kiskeresztje kitüntetéssel és a Pro Cultura Hungarica emlékplakettel ismerte el munkásságát.

Semseyné Valkó Ilona

EMLÉKEZÉS MENYHÁRT JÓZSEFRE

„Aki eleget teve a maga korának,
az minden következőknek élt.”

(Kazinczy Ferenc)

Az egyszerű tárgyak szépségében gyönyörködő, mély lírai hajlammal megáldott, a szegények, az elesettek, a dolgozó tömegek világával együttélő és együttérző egyéniség volt a 95 éve született és 20 éve halott Menyhárt József. Életéből és munkásságából – amely nagyon összetett – harmónia, kiegyensúlyozottság, nyugalom sugárzott. Ez egyaránt nyomon követhető alkotásaiban: festményeiben, grafikáiban, tus- és ceruzarajzaiban.

Munkásságát festményekkel kezdte, melyeket felváltott – majd párhuzamosan együtt élt azzal – a rézkarc, a fametszet, a linómetszet. E technikák kibontakoztatásában egyfelől a körülmények kényszere motiválta, másfelől a korabeli debreceni képzőművészeti élet meghatározó ereje volt segítője és sürgetője. E század 30–40-es éveiben kiváló fa- és rézmetszők, -karcolók éltek Debrecenben. Mellettedük jelentős számú a grafikagyűj-

Menyhárt József fametszete, X2

tők tábora, akik szervezett formában ösztönözték a művészeket a sokszorosító grafika művelésére.

Menyhárt József festőnek indult. Festményeivel vívta ki a műértők elismerését először. Figurális képei azt bizonyítják, hogy az élet minden körülményei között az emberek mellett állt. Az egyszerűbb és bensőségesebb érzelmekhez szokva nem minden tekintetben tudta követni a felgyorsult évek alkotói dinamizmusát, s hiányzik műveiből az ötvenes évek megkívánta elevenség és drámaiság. A szellemi irányzatok változásai munkásságát intímabbá, zártabbá és emberközelibbé tették. Sohasem zárkózott el az ember örömeinek, gondjainak átélésétől és ábrázolásától. Mindig együtt élt az őt körülvevő világgal. Munkásságát már a korai korszakától kezdve jelentősen meghatározta a személyes élet szférája, melyben a kétkézi munkás ábrázolása mellett uralkodóvá válnak az önarcképek, a csendéletek, az életképek, a portrék. Festményein és grafikáin egyaránt megjelenik gyönyörködtető örömeinek leggyakoribb forrása: az akt. A munkás témák festményein és grafikáin azonos számban kérnek helyet maguknak. Mondhatjuk azt is, hogy minden témát szinte minden technikai műfajban igyekezett kipróbálni, hogy megkeresse a témának legmegfelelőbb kifejezési módot. Művészetének technikai határait állandóan tágította. Eszközt, megoldást, kifejezési módot kereső és kipróbáló művész volt.

Festményein a formák energikusak, az ecsetkezelés határozott, a színvilág rendkívül gazdag; a vörös, a sárgába játszó zöldek és barnák, zöldesbarnák, zöldessárgák (lehet fordítva is), a szürkék tört színei mellett a mélybarnák, a zöldek különböző árnyalatai, a zöldesfehérek, kékeszöldek és a témát sugárzóvá tevő aransárga mind-mind jelen van és erősíti a gondolatok elmélyült kifejezését, a mondaniva-

Menyhárt József fametszetei, X2

el elmélyítését. A festményeken sokat bízott a színekre és azok sugárzó erejére. Színvilága élete végéig elkísérte a témának megfelelően. Felületeit egy-egy szín árnyalatain belül igyekezett mozgalmassá tenni s ezt a festék könnyed, rövid ecsetvonásos felvitelével valósította meg.

A menyhárti munkásságnak a festmények mellett nem nagy számú, de összességében nagyon jelentős része az akvarellek sora. Korai és a kései korszakának értékes darabjai ezek a művek, melyeknek a témája felőli munkássága teljes témakörét. Derűs, napsugaras színekkel, könnyed bájjal, biztos kézzel örökítette meg a friss benyomásokat, az élet ragyogását élvező művész szépségről vallott felfogását. Az akvarell közel állt lírai alkatához.

Mint már fentebb említettük, grafikai munkássága a korabeli körülmények hatása alatt bontakozott ki. Korai ex libriseit expresszivitásra hajló stílusban alkotta. Nagy foltokban, szinte primitívségre törő rajzformákban ábrázolt. Később a 30-as évek végére, a 40-es évek elejére vonalvezetése letisztult, lapjai nyugodtabbak, harmonikusabbak, dekoratívabbak lettek. Ex libriseinek témaköre rendkívül változatos: a magyaros motívumok, az alakok és a „turánisztikus motívumok” mind-mind megtalálhatók témavilágában. Ex librisei és alkalmi grafikái tükrözik a történelmi változásokat, s ugyanakkor tükrözik kisgrafikai számának az alakulását, a megrendelők társadalmi összetételét is.

Ex libriseit az a határtalan gyöngédség jellemzi, amely az ember irányába mindenkor meghatározta Menyhárt József magatartását. A formák, a tartalom, a kiegyensúlyozott kompozíció, a tiszta figurák, a

szelíd harmónia mindig összhangban van a mondanivalóval.

Alkalmi grafikáin szemlélhető talán legjobban ötletgazdagsága. Az újévi lapok sokféleképpen, szelleme-sebbségnél szellemesebben mondják el a jókívánságokat.

Ex librisei és kisméretű alkalmi grafikái kitűnő komponáló- és szerkesztőkészségről tesznek bizony-ságot. Jó humorérzéke, beleélő képessége tette alkal-massá e miniatűr grafikák megalkotására. A megren-delő egyéniségét, foglalkozását, érdeklődési körét tö-mören, szellemesen, ötletesen jelenítette meg. Foltok és finom vonalhálók rendszere teszi plasztikus-sá, ki-fejezővé művészetének ezt a területét.

Ex libriseinek és alkalmi grafikáinak a megrendelő személye mellett rendkívüli változatosságot kölcsö-

nöz az azokat létrehozó, motiváló alkalom. Ebben a változatosságban az élet teljes gazdagsága, színessé-ge, a legnagyobb dolgoktól – élet, halál, születés, sze-relem, a hétköznapi örömei – a természet kimerít-hetetlen szépségéig, a gondolatok mélységéig, a tréfa já-tékos megnyilvánulásáig minden megtalálható, sokol-dalú művészi tehetségének és alkotói adottságának széles körét tárva elének.

Gondosan kidolgozott grafikai lapjai átfogó huma-nizmusról tanúskodnak, ahol önmagát, életét és a kö-rülvevő világot örökítette meg sajátos technikai esz-közeivel és egyéni látásmódja szerint.

Ceruza- és tusrajzai részben előtanulmányok a fest-ményekhez, a metszetekhez, részben az önálló alkotás igényével és igényességével készült művek. Jellemzőjük a könnyedség, a leheletfinom vonalak, az árnyékok já-téka, de a céltudatosság is. Ceruzarajzain a tört szürkék váltakozása sugallja azt a színes világot, amit éppen megörökített, amelyben meglátta a szépségnek valami addig nem látott, magával ragadó világát.

Menyhárt József gazdag alkotói pályája sokrétűen maradt az utókorra, s ezt a pályát céltudatosan és rend-kívüli akaraterővel építette ki és járta végig. Munkássá-gát világos, fegyelmezett fogalmazásmód, őszinteség, olykor méléző, olykor kesernyés hangvétel és sok-sok szemérmes halkság – mint amilyen élete is volt – jellem-zik. A formák határozott visszaadásának, elrendezésé-nek készsége, beleérző képessége, a gyönyörködtes szándéka, a szépségben való gyönyörködés vágya és az erős lírai meghatározottságú lélek rezdülései követhetők nyomon minden művén. Vallomás, líra, öröm, fáj-dalom együtt sorakozik a képeken. Ezekkel lett a deb-receni művészeti élet utóbbi fél évszázadának meghatá-rozó egyénisége, formálója és többé-kevésbé alakítója is. Így kapcsolódott a debreceni hagyományokhoz és lett kapocs a hazai művészetek hosszú láncolatában múlt és jövő között.

Menyhárt József fametszete, X2

Lenkey István

RÉSUMÉ

Le collectionneur renommé *Norbert Lippóczy* est décédé à Tarnów (Pologne) le 24 juin 1996, âgé de 94 ans. En son mé-moire nous publions les nécrologies de nos deux collabora-teurs. *István Lenkey* fait connaître son activité, comme histo-rien de la petite gravure, organisateur des expositions, mé-cène des institutions culturelles. *Mme Ilona Semsey* évoque les souvenirs de leur amitié de 30 années, en mentionnant les notables donations du feu collectionneur, parmi elles la fondation de la collection d'ex libris (avec le motif du vin et du raisin) du Musée d'Agriculture de Budapest.

Pareillement *István Lenkey* évoque la mémoire de *József Menyhárt*, artiste graveur vivant dans la ville de Debrecen, à l'occasion du 95ème anniversaire de sa naissance et 20ème

anniversaire de son décès. A l'occasion de son 75ème anni-versaire notre collaborateur *Imre Soós* fut décoré par la KBK avec le Prix Béla Stettner. Nous publions la liste de ses importantes environ 90 publications, sélectionnées par lui d'entre ses 370 compositions parues en impression.

Dans la rubrique Atelier nous faisons connaître une xylographie d'*Antal Fery* créé en 1939, que ne figure pas dans la liste de ses créations. La rubrique de la revue de presse mentionne les articles importants des revues étran-gères, particulièrement ceux, qui s'occupent des artistes hongrois. Avant des nouvelles de la vie d'ex libris nous fai-sons connaître quatre publications étrangères importantes, parues en 1995 et 1996.

SOÓS IMRE MŰVÉSZETI ÍRÁSAINAK VÁLOGATOTT JEGYZÉKE

Lapunk előző számában ígértük a most 75 éves dr. Soós Imre munkásságának közelebbi ismertetését. Ennek megvalósításaként eddig nyomtatásban megjelent írásainak a jegyzékét szerettük volna közreadni. Mint megtudtuk, ezek száma 370 körül jár. Így be kell ér-nünk az általa fontosabbnak tartott mintegy 90 cikk és tanulmány megjelenési adatainak a közlésével, melyek nemcsak a kisgrafikáról szólnak, hanem a művészet egyéb területeit is érintik, utalván szerzőjük más irányú érdeklődésére is. A jegyzék kereken harminc év munkásságát érzékelteti. Ezért az eddigi nagyszerű életmű-ért, valamint a *Kisgrafika* szerkesztésében és a gyűjtőkö-ri szervezőmunkában évtizedek óta végzett áldozatos tevékenységéért a *Kisgrafika* Barátok Köre a Stettner Béla díjat adományozta dr. Soós Imrének. Ezúton gra-tulálunk mindehhez kedves tagtársunknak.

Magyar művészek Van Gogh-érmei.

MŰVÉSZET, 1966. évi VII. évf. 5. szám, 16–17. old.

Czimra Gyula (1901–1966).

MŰVÉSZET, 1966. évi VII. évf. 11. szám, 25. old.

Czimra Gyula, a grafikus.

KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ, 1967. évi decemberi szám, 429–431. old.

Újabb Van Gogh-ábrázolások.

MŰVÉSZET, 1968. évi IX., évf. 9. szám, 20–21. old.

Illés Árpád.

KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ, 1968. decemberi szám, 517–519. old.

Czimra Gyula emlékkiállítás Debrecenben.

ALFÖLD, 1969. évf. 5. szám, 80–82. old.

Katalógusi előszó Nemes József szobrász kiállításához.

JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI KÖZPONT, Budapest, 1970. febr.

Képzőművészet-barátok.

NÉPMŰVELÉS, 1971. évi májusi szám.

Czimra Gyula papírkarcai.

MŰGYŰJTŐ, 1972. évf. 2. szám, 22. old.

Van Gogh, a műgyűjtő.

MŰGYŰJTŐ, 1972. évf. 4. szám, 52. old.

Almár György belsőépítész.

IPARI MŰVÉSZET, 1974. évi 5. szám, 25–27. old.

Fery Antal, artiste hongrois de l'ex libris.

GRAPHIA (Antwerpen), 1974. évi 63–64. szám.

Rékassy Csaba.

KISGRAFIKA, 1976. évi 2–3. szám, 13–17. old.

Ágotha Margit.

KISGRAFIKA, 1977. évi 1. szám, 14–17. old.

Tisztelet a Festőnek! (A magyarországi Van Gogh-érmekről.)

MŰZSÁK, 1977. évi 4. szám, 20–21. old.

Hommage à Van Gogh. (Van Gogh-ábrázolások a magyar grafiká-ban.)

KISGRAFIKA, 1977. évi 2. szám, 28–32. old.

In Memoriam Szandai Sándor.

MŰVÉSZET/78. ÉVKÖNYV, 176. old.. Corvina kiadás, 1979.

Búcsú Szigeti Istvántól.

KISGRAFIKA, 1981/2–3. szám, 43–45. old.

Magyar ex librisek Nuenen-ben.

KISGRAFIKA, 1981/2–3. szám, 51. old.

Művészetünk neves belga barátja: Mark Edo Tralbaut.

MŰVÉSZETBARÁTOK KÖNYVE, 1981, 108–110. old.

Segonzac levele Czóbel Béláról.

MŰVÉSZETBARÁTOK KÖNYVE, 1981, 213–214. old.

Bálványos Huba művészete.

KISGRAFIKA, 1982/1. szám, 5–8. old.

Elekes Vencel (1917–1981)

KISGRAFIKA, 1982/1. szám, 27–28. old.

Vagyóczky Károly művészete.

KISGRAFIKA, 1982/2–3. szám, 14–19. old.

Kőhegyi Gyula kiállítása.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1983. dec. 19-i szám, 2. old.

König Róbert művészete.

KISGRAFIKA, 1983/1–2. szám, 20–24. old.

Látogatás M. Makkai Piroskánál.

KISGRAFIKA, 1983/3. szám, 18–21. old.

Bemutatjuk Alma Petz osztrák gyűjtőt.

KISGRAFIKA, 1983/3. szám, 32–34. old.

Van Gogh kiállítások Nuenen-ben.

KISGRAFIKA, 1983/3. szám, 39. old.

Tardi Sándor festőművész kiállítása.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1984. márc. 12-i szám, 2. old.

Nagy István János éremkiállítás.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1984. ápr. 9-i szám, 2. old.

A KBK huszonöt esztendejéről.

KISGRAFIKA, 1984/1–2. szám, 3–13. old.

Csomor Katalin festőművész kiállítása.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1984. évi május 14-i szám, 2. old.

Csontváry dokumentumkiállítás.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1984. október 8-i szám, 2. old.

BÉLA STETTNER (Flamand nyelvű cikk.)

GRAPHIA (Belgium), 91. szám.

Van Gogh, mint inspiráló.

KISGRAFIKA, 1984/3. szám, 27. old.

Kürthy Sándor festőművész kiállítása.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1985. febr. 11-i szám, 2. old.

König Róbert kiállítása.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1985. márc. 11-i szám, 7. old.

Almár György emlékkiállítás.

ÉPÍTŐK LAPJA, 1985. április 9-i szám, 2. old.

Molnár Gabriella.

KISGRAFIKA, 1985/2. szám, 2–4. old.

Csohány Kálmán emléke Nógrádban.

KISGRAFIKA, 1985/2. szám, 30. old.

Kéri Imre.

KISGRAFIKA, 1985/3. szám, 7–9. old.

Tarjáni Simkovic Jenő kiállítása.

KISGRAFIKA, 1985/3. szám, 30. old.

Decsi Ilona.

KISGRAFIKA, 1986/1. szám, 2–5. old.

Gy. Szabó Béla emlékkiállítás Budapestén.

KISGRAFIKA, 1986/1. szám, 34. old.

Vertel József kisgrafikái.

KISGRAFIKA, 1986/3. szám, 4–9. old.

Fery Antal. (Francia nyelvű cikk.)

ENCYCLOPAEDIA BIO-BIBLIOGRAPHICAL OF THE ART OF

THE CONTEMPORARY EX-LIBRIS, 6. kötet. Szerk. A. M. da Mota Miranda, Celorico de Basto, Portugália, 1988, 45–50. old. (A továbbiakban: PORTUGÁL ENCIKLOPÉDIA.)

Fery Antal művészete.

KISGRAFIKA, 1988/2. szám, 4–16. old.

Fery Antal, a magyar fametszet mestere. (Olasz nyelvű cikk.)

ALLA RICERCA DI AFFINITA – Mario de Filippis kiadása, Arezzo, 1989.

Az ország legnagyobb exlibris-gyűjteményéről, az Iparművészeti Múzeum Évkönyveiben.

KISGRAFIKA, 1989/1–2. szám, 32–37. old.

Stettner Bélára emlékezünk.

KISGRAFIKA, 1989/3. szám, 5–6. old.

Vén Zoltán művészete.

KISGRAFIKA, 1991/2. szám, 2–7. old.

Elhunyt dr. Csányi István.

KISGRAFIKA, 1991/3. szám, 15. old.

Czimra Gyula papírkarcai: grafikánk „fehér hollói”.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1991. évi 2. szám, 3. old.

Vén Zoltán grafikusművész kiállítása Csepelen.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1991. évi 2. szám, 7. old.

Almár György festőművészre emlékezünk.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1992. évi 1. szám, 7. old.

A kisgrafika – híd országok között (Ifj. Feszt László műve).

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1992. évi 2. szám, 11. old.

A brémai rajzok kálváriája.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1992. évi 3. szám, 11. old.

Rembrandt-kiállítás Amszterdamban.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1992. évi 4. szám, 11. old.

Vertel József köszöntése.

KISGRAFIKA, 1992/1. szám, 2–5. old.

Vén Zoltán. (Francia nyelvű cikk.)

PORTUGÁL ENCIKLOPÉDIA, 12. kötet, 181–190. old.

Előszó Vén Zoltán kisgrafika-mappájához.

Cím: VÉN ZOLTÁN KISGALÉRIA. Kiadja a KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest 1992.

König Róbert kiállítása az Operaházban.

KISGRAFIKA, 1992/7. szám, 3. old.

Parkok, kertek értékes növényei Fery Antal és König Róbert fametszetein.

KISGRAFIKA, 1992/2. szám, 7. old.

Fery Antal állandó kiállítása Szerencsen.

KISGRAFIKA, 1992/3. szám, 6. old.

Bozsó János képei között.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1992. évi 5. szám, 7. old.

Lázár Sándor művészetéről.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1993. évi 1. szám, 10. old.

Magyar siker az év francia exlibris-pályázatán.

KISGRAFIKA, 1992/4. szám, 10. old.

Ferenczy Béni Van Gogh-érméje.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1993. évi 2. szám, 6. old.

König Róbert. (Francia nyelvű cikk.)

PORTUGÁL ENCIKLOPÉDIA, 13. kötet, 59–68. old.

László Anna művészete.

KISGRAFIKA, 1993/2. szám, 2–4. old.

Fery Antal grafikusművészről.

CONFESSIO, 1993/3. szám, 86–94. old.

Gondolatok lapunk 32. évfolyamának zárásakor.

KISGRAFIKA, 1993/4. szám, 8–10. old.

Cséri Lajos szobrászművész érmeiről.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1994. márc.–ápr., 14. füzet, 6–7. old.

Fery Antal fametszete, X2

László Anna. (Francia nyelvű cikk.)

PORTUGÁL ENCIKLOPÉDIA, 14. kötet, 81–92. old.

Kóhegyi Gyula művészetéről.

KISGRAFIKA, 1994/2. szám, 2–3. old.

Molnár István. (Francia nyelvű cikk.)

PORTUGÁL ENCIKLOPÉDIA, 15. kötet, 43–56. old.

Elhunyt Fery Antal grafikusművész.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 17. füzet, 8–9. old.

Molnár István művészete.

KISGRAFIKA, 1995/1. szám, 2–6. old.

Müller Árpád. (Francia nyelvű cikk.)

PORTUGÁL ENCIKLOPÉDIA, 16. kötet, 151–162. old.

Van Gogh-képek egykor Magyarországon.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 21. füzet, 16–19. old. (1995. szept.–okt.)

Búcsú Fery Antaltól. (Magyar és olasz nyelven.)

IN MEMORIAM FERY ANTAL – UN RICORDO DI ZOLTÁN VÉN E IMRE SOÓS. Mario de Filippis kiadása, Arezzo, 1995. 8 oldal terjedelemmel.

Fery Antal fametszeteinek alkotásjegyzéke, IV. rész. Szerkesztette, az előszót és az utószót írta: dr. Soós Imre.

A KBK Egyesület kiadása, 1995. Budapest. 16 oldal.

Müller Árpád exlibris-művészete.

KISGRAFIKA, 1995/3. szám, 2–4. old.

Találkozásaim a Feszty-körképpel.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1995. szept.–okt. 22. szám, 9. old.

Az isenheimi oltár és magyar változata.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1996. jan.–febr. 23. szám, 6. old.

Emlékezés Nagy Gyula festőművészre.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1996. márc.–ápr. 24. szám, 16–17. old.

Dr. Kovács Ferenc kisgrafikáiról.

KISGRAFIKA, 1996/1. szám, 2–3. old.

Cs. Kovács László kőérmei.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI, 1996. máj.–jún. 25. szám, 4–5. old.

Alma Petz. (Német nyelvű cikk.)

PORTUGÁL ENCIKLOPÉDIA, 17. kötet, 121–14. old.

MŰHELY

KIEGÉSZÍTÉS FERY ANTAL ALKOTÁSJEGYZÉKÉHEZ

A budai Országház utca antikváriumában vásárolta meg e sorok írója Fery Antal itt bemutatott fametszetét. A köralakú, 37 mm átmérőjű ex librisen jól olvasható a keletkezési évszám. Ennek ellenére a Liszt-portrés kisgrafika nem szerepel a Farkas István vezetésével 1970-ben Szerencsen szállított alkotásjegyzékben, amely az 1939-ik esztendőből (a per-számokkal együtt) 35 alkotást sorol fel. A hiány pótlása érdekében javasoljuk, hogy az érdeklődő gyűjtők a kiadvány 6-ik oldalára 31/a tételként vezessék fel az alábbiakat:

EX LIBRIS DR LADISLAUS PETRIKOVITS, 1939
(Liszt-portré), átmérő 37 mm.

Fery Antal fametszete, X2

A most előkerült kisgrafikával az alkotásjegyzékben közölt művek száma 2406-ról 2407-re emelkedett.

Fery Antal mester alkotásjegyzékéről szólva, a nemrég megjelent IV. részben egy értelemzavaró sajtóhibára hívjuk fel a gyűjtők figyelmét. A kiadvány 14-ik oldalán alulról az ötödik sorban az Op. 1983 szám 1833-ra helyesbítendő! Csak így lesz értelme a mondatnak, amely a művész alkotásainak sorszámozásánál használt per-számokra vonatkozik.

Végezetül egy adat a művész életművének mai utóéletéről: a Budapesti Történeti Múzeum a millicentenáriumi ünnepekre a kis Földalatti állomásain az elmúlt 1100 év magyar történelmének eseményeire utaló, nagyon szép és tanulságos tárlókat, tablókat és tárgyakat helyezett el. A képsor a Vörösmarty téren a Honfoglalással kezdődik és a Mexikói úti végállomáson napjaink eseményeivel ér véget. A Széchenyi fürdőnél a XX. század első felének képei között látható Fery Antal alkalmi grafikája, amely a 40-es években az óvóhelyek megáldásáról emlékezik meg. Művészünk nem élt elefántcsonttoronyban, ezt mutatják akkori ex libriseinek, grafikáinak a kor problémáira utaló témái, aktuális témaválasztása is.

Örömmel köszöntjük *Kopasz Márta* festő- és grafikusművészt legújabb, ez évben készített linómetszetű kisgrafikájának a bemutatásával. A Szegeden élő művésznő ezúttal is feleleveníti metszetén a jellegzetes szegedi épületeket, köztük a híres dorozsmai szélmalmost, mert a települést már a városhoz csatolták. A kép témája egyébként Saint-Exupéry ismert regényére utal: a kis herceg visszatér saját egy-rózsás bolygójára, elhagyva a sok-rózsás másik bolygót – és Szegedet is. A metszetet nézegetve érdemes felidézni a könyv ide vonatkozó néhány mondatát is:

– Nálatok – mondta a kis herceg – az emberek egyetlen kertben ötezer rózsát nevelnek. Mégse találják meg, amit keresnek.

– Nem találják meg – mondtam.

– Pedig egyetlen rózsában vagy egy korty vízben megtalálhatnák...

– Minden bizonnyal – feleltem.

A. A.

Kopasz Márta linómetszete, X3

SZEMLE

A „HUSZADIK SZÁZAD” PÁLYÁZAT
EREDMÉNYE

Múlt évi, '95/2-es számunkban közöltük a franciák egyesülete által a fenti cím alatt meghirdetett exlibris-pályázat feltételeit. Ez év májusában megérkezett annak a kiállításnak a katalógusa, melyet a pályázatra beérkezett anyagból áprilisban rendeztek Párizsban, egy nemzetközi könyvművészeti kiállítás alkalmával.

A 16 oldalas katalógust a L'EX-LIBRIS FRANÇAIS c. folyóirat 198. számának mellékletként adták ki és abban 24 országból 159 művész neve, címe szerepel, az általuk beküldött, összesen 332 alkotás felsorolásával. A legtöbb résztvevővel, 39 fővel, természetesen a rendező ország művészei szerepeltek. A franciákét nagyságrendben követte az oroszok 23 főnyi csoportja. Ukrajnát 12 pályázó képviselte, Csehországból 14, Romániából 11 művész küldte el alkotását. Magyarország 5 képviselőjével a kisebb létszámú országok közé került ugyan, de a kelet-európai országok alkotóinak túlsúlya így is lehengerlő volt.

Az eredménylista szerint a fődíj „otthon maradt”, ugyanis a francia *Christiane Vielle* nyerte el. A további díjakon még 2 francia, 2 orosz, valamint 1-1 szlovák, lengyel és finn művész osztozott. A eredményjegyzék következő része a *Megnevezettek*et sorolja fel, azt a 13 művészt, (köztük 5 orosz alkotót), akiknek a lapjait kiemelkedően jónak találta a zsűri. Végül a *Finalisták* 26 neve olvasható, vagyis azoké a művészeké, akiknek alkotása a zsűrizés fináléjába bekerült. Ebben a felsorolásban találkoztunk először magyar nevekkkel is örömmel nyugtázzuk itt *Molnár István*, *Xantus Géza* és *Baranyai Ferenc* szereplését.

Molnár István rézkarca, C3/2

A katalógus képekben igen szegény: mindössze 14 illusztrációt tartalmaz, természetesen a díjazott és a megnevezett művészek alkotásaiból. Így sokunknak még néhány évet várni kell, hogy megtudjuk, milyen is lesz az a 21. század. Az

eredményhirdetés figyelemreméltó gondolattal zárult: a rendezőség köszönetét fejezte ki a pályázaton résztvevő művészeknek az alkotásokban megnyilvánult nagyszerű szakmai tudás és sok eredeti ötlet miatt.

Dr. S. I.

A belga GRAPHIA 126-ik számának német nyelvű mellékletében közlik a mesebeli róka (*Reineke Fuchs*) megjelenítésére kiírt pályázat eredményét. A zsűri által magas színvonalúnak minősített versenyen 428 alkotó 764 ex librisével vett részt. A fődíjat jelentő 40 000 belga frankot az 1940-ben született *David Bekker* ukrán művész nyerte el. További dí-

Vén Zoltán fametszete, C2/2

jat nyert 2 belga, 1-1 ukrán, magyar, orosz és szlovák művész. Örömmel gratulálunk a hazánk színeiben díjat nyert *Vén Zoltán* barátunknak! Az anyagból válogatott 140 ex librist Sint-Niklaas város exlibris-központjában kiállították. A pályázat katalógusa 250 belga frankért vásárolható meg. A katalógus ismertetése *Könyvespolc* rovatunkban olvasható.

A belga folyóirat most ismertetett számának majdnem teljes terjedelmét grafikusművészek, *Gerard Gaudaen* munkásságának szentelték. (Gaudaen urat ezúttal nem kell bemutatnunk olvasóinknak. Budapesten nemrég tett látogatásáról előző számunkban *Ürmös Péter* beszámolóját közöltük. Munkatársunk ez alkalommal a művész életpályáját, munkásságát is ismertette.) A belga mester 1947 és 1996 között összesen 607 darab, főként fametszetű ex librist alkotott. Ezek ikonográfikus-tematikus leírását is tartalmazó alkotásjegyzékét *Luc van den Briele* állította össze. Alkalmi grafikák

nem szerepelnek a jegyzékben. Mintegy 30 illusztrációt is közölnek a szép kiállítású lappéldányban, melynek külön értéke, hogy az alkotásjegyzékben szereplő grafikákról háromféle tartalommutató is készült. Az első az ex librisek tulajdonosainak ábécé-sorrendben történt felsorolását tartalmazza. (Három magyar gyűjtő neve szerepel itt: Gábor Dénes, Drahos István és Lippóczy Miklós részére 1-1 könyvjegyet készített a belga művész.)

Egy másik tartalom-mutató a lapokat témák szerint csoportosítja, aszerint, hogy azokon könyvek, női aktok, kutyák, stb. láthatók. Megtalálhatók ebben az egy-egy híres ember portréját tartalmazó ex librisek opus-száma is. Így ez a jegyzék, valamint az ábrázolás rövid szóbeli leírása a tematika kutatói számára igen megkönnyíti a munkát. Végül az egyes lapokon szereplő s az ábrázoláshoz kapcsolódó közmondások és egyéb idézetek (pl. „Ép testben ép lélek...”) ABC-sorrendű felsorolása teszi teljessé e kutatók számára pótolhatatlan kiadványt.

A lappéldányból különnyomat is készült, amely a Gaudeaenre vonatkozó összes közleményt tartalmazza. Ez 17 guldenért szerezhető meg a sint-niklaas-i exlibris-központ útján.

* * *

A L'EX LIBRIS FRANÇAIS 198-ik száma a megszokottnál is nagyobb terjedelemben és részletesen ismerteti lapunk múlt évi utolsó két számát és a neves exlibris-gyűjtőinkről megjelentetett kiadványunkról írva, valamennyi magyar gyűjtő születésének és halálának évszámát is feltünteti.

* * *

A francia exlibris-egyesülettől, az A.F.C.E.L.-től érkezett körlevélből arról értesültünk, hogy a nagy francia költő, *Paul Verlaine* halálának 100-ik évfordulójára kiírt exlibris-pályázat díjkiosztása szeptember 20-án Metz városában, háromnapos találkozó keretében történt. Ekkor nemcsak a beérkezett lapokból rendezett kiállítást nyitották meg, hanem egybekapcsolták az egyesület éves közgyűlésével is. Azt követően grafikai témájú előadás hangzott el, majd a résztvevők autóbusszal felkeresték a környék műemlékeit, s ellátogattak Robert Schumann egykori lakóházába is.

* * *

A MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. ezévi júliusi száma a belgrádi kiállításokkal foglalkozik. Az *Exlibris Világa* címmel írt cikk ismerteti az 1995. októberében látható volt öt kiállítást, melyeket a Belgrádi Exlibris Kör több európai szervezet segítségével rendezett. Svájc jugoszláviai nagykövetségének védnöksége alatt létrejött tárlataik közül a legnagyobb érdeklődést *Az ex libris és művészei* című váltotta ki. Erre ugyanis pályaművek beküldését írták elő. A 63 ország 2000 alkotójától beérkezett mintegy 6000 kisgrafika elbírálását öt fordulóban, nehéz munkával végezte el a zsűri.

A fődíjat *Jurij Nozdrin* orosz művész nyerte el. A második helyre *Igor Piacka* szlovák művész alkotása került. A további díjakat egy-egy angol, japán, svájci, ukrán és bolgár pályázó kapta. A kiállításról pompás, illusztrált katalógus készült ugyanúgy, mint a második kiállításukról is, mely az *Ex libris és tulajdonosai* címet viselte. (A 79 gyűjtő által beküldött anyagban magyarok is szerepelnek. Mindkét kötetet Könyvespolc rovatunkban ismertetjük.)

A harmadik kiállítás a jugoszláv ex libriseket mutatta be és ezen 151 művészüik 577 alkotása szerepelt. Katalógus készült az ugyanekkor megrendezett Brunovsky-kiállításához is, végül kétkötetes kiadványuk *Történelmi visszpillantás*

Jurij Nozdrin rézkarca, C3/col.

címmel adott áttekintést a nyomtatott ex libris több évszázados történetéről.

A lap egy másik cikke az osztrák gyűjtőknek a hágai könyvmúzeumban (ismertebb nevén: az alapítók nevét viselő Meermannno-Westreenianum Múzeum) tett látogatásáról szól. Itt nemcsak könyveket és a könyvnyomatással kapcsolatos tárgyakat, emlékeket gyűjtik. A múzeum az ország legnagyobb exlibris-gyűjteményével, 250 000 darabból álló anyaggal is rendelkezik.

* * *

A NORDISK EXLIBRIS TIJDSSKRIFT című dán szaklap 203. számában *Helmer Fogedgaard* cikkét közli az absztrakt ex librisekről. A szerző teljes jogú kifejezésformának tekinti ezt a stílusirányzatot, bár a kép nem tartalmaz utalást a tulajdonosra. Tehetséges művész ugyanis ilyen lapjain is képes esztétikai élményt nyújtani, még olyan esetben is, amikor már nem húzható meg a határ az elvontság és az ornamentika között. A bemutatott 12 ex libris (alkotóik között magyar művész nem szerepel) harmonikus kompozíciójával, színpompás megjelenési formájával igazolja az illusztris szerző megállapításait. – Könyvszemléjükben szerepel az *In Memoriam Fery Antal* című kiadvány, amely *Mario de Filippis* gondozásában Olaszországban jelent meg s amelyet 95/3. számunkban ismertettünk.

* * *

A holland EXLIBRISWERELD 28 oldal terjedelmű jubileumi számmal emlékezett meg fennállásának 50-edik évfordulójáról. A lap gazdagon illusztrált három cikke az 1946 és 1996 közötti idő történéseit eleveníti fel. Laptársunknak a jubileum alkalmából örömmel gratulálunk!

* * *

A finnek EXLIBRIS ABOENSIS c. folyóiratának 15-ik száma az előbbiekkal ellentétben pompás angol nyelvű tartalmi kivonattal könnyíti meg számunkra a finn szöveg meg-

「は他とは少々事情が異なる。シヨンを、所属会員は学習出、これら収蔵品の大部分の蔵

とである。東京の如く、どこかを聞くのが、本場に書架をよくて日本書業協会のコレクション

アイグロン

Sassy Attila klisényomata, P1

ク（典籍博物館）があつて、を所蔵している。ヨーロッパのセントニコラス美術

来してない。ここで再び又、こととなるが、何年前、私はリッヒ・シエッフアー氏の忘れ

ben említés, amit talán az elmúlt évtizedekben nálunk a paradicsomi körülmények hiánya indokolja.

Budai Tibor grafikusművész munkásságát ismertető, 32 oldalas kiadvány jelent meg a közelmúltban. A művész 1946-ban Budapesten született. Építőipari technikumot végzett, majd 4 éven át a Dési Huber István képzőművészeti körben folytatott művészeti tanulmányokat. 1976 óta szabadfoglalkozású grafikus, akinek eddig mintegy 40 egyéni kiállítását láthatta a közönség. Munkássága sokirányú: tervezett emblémákat, könyvborítókat, számtalan könyvet illusztrált, rajzolt újságoknak, készített rézkarcokat állami megbízás alapján. A kiadvány több mint félszáz, főként rézkarc illusztrációja nagy képzelőerővel megáldott, sokoldalú művészt mutat be, aki nem hódolt be napjaink művészetellenes kísérletezéseinek. Munkásságára felhívjuk az ex libris barátaink figyelmét. Címe: 1025 Budapest, Zöldlomb utca 32/c.

A katalán egyesület EX-LIBRIS című lapjának 14. számában Francisc Orenes professzor olyan ex libriseket ismertet, melyeken a tulajdonos személye verses, vagy egyéb irodalmi jellegű szöveg utal. A főként régi ex libriseket bemutató képanyagban szerepel Albrecht Dürer 1503-ban készült rézmet-szete is, amit barátja, Wilibald Pirckheimer részére készített.

értését. A lapból megtudtuk, hogy a folyóirat címét viselő egyesületük 1992-ben alakult meg Turkuban. Jelenleg már 382 tagot számlálnak, akiknek címjegyzékét külön füzetben mellékelik. A kiadvány sok fényképpel számol be az ottani eseményekről, így neves gyűjtőiket, művészeit e képek nyomán megismerheti a gyűjtővilág.

Figyelemreméltó kezdeményezés Az én ex librisem című rovatuk, melyben egy-egy tulajdonos-gyűjtő fejt ki néhány sorban saját lapjának mondanivalóját. Számunkra is érdekes egyik cikkírójuk megállapítsa: Párizs nem paradicsoma az ex librisnek! A finn gyűjtő ugyanis mintegy 60 francia antikvárius boltját kutatta át könyvjegyeket keresve, nagyon szerény eredménnyel.

A japán exlibris-újság 103. számában cikket közöl az európai szecessziós ex librisről. A 35 illusztrációt tartalmazó írás képei között szerepel Sassy Attila (Aiglon) 1910-ben készült könyvjegye is, amelyet itt most bemutatunk. A folyóirat címét, az egyes cikkek tartalmát – sajnálatunkra – nem tudtuk megfejtetni, a kiadványban ugyanis minden szöveg csak japánul íródott. Javaslatunknak, hogy valamelyik európai nyelven ismertessék a lap tartalmát, eddig még nem volt fogamatja.

A holland EXLIBRISWERELD 1996/2. száma „Kezdetben vala...” címmel az Ádám és Éva paradicsomi életére utaló kisgrafikákat gyűjtötte össze. Magyar művész alkotásáról nem történik eb-

Budai Tibor rézkarca

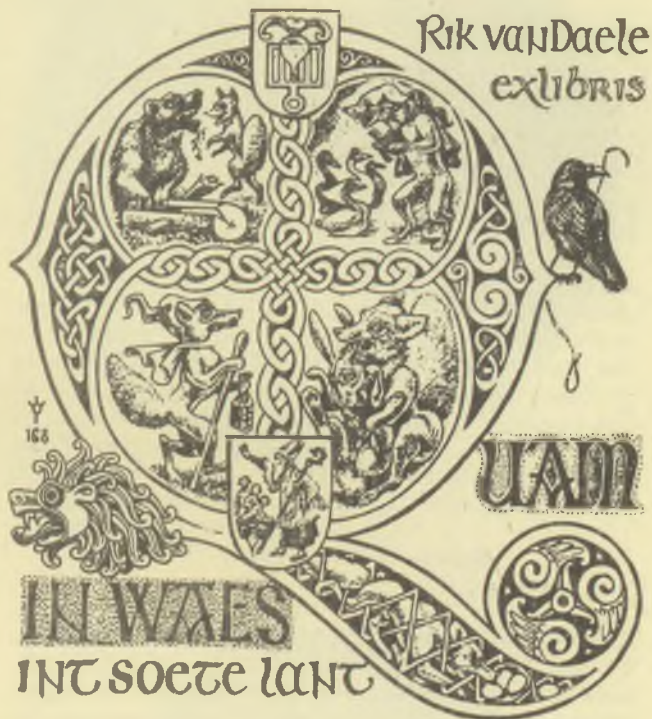
KÖNYVESPOLC

REYNAERT DE VOS IN PRENT EN EXLIBRIS (A mesebeli Róka az ex librisen). Nemzetközi exlibris-pályázat katalógusa, Saint-Niklaas, Belgium, 1996. 84 old., sok képpel.

Most érkezett pompás katalógus érzékelteti a mesebeli Reineke Fuchs utóéletét az ex libris világában. A belga exlibris-központban megrendezett kiállításon mutatták be a korábban meghirdetett pályázatra beérkezett műveket. Az ehhez készült katalógus előszavában *Gerard Gaudaen*, a zsűri elnöke igen eredményesnek tartja a pályázatot, melyen 35 ország 428 alkotója 764 ex librisrel vett részt. A legtöbb művész képviselte Oroszországot és Ukrainát 61, illetve 69 fővel (!). A rendező Belgium 48 és Olaszország 29 fős résztvevői létszámához viszonyítva hazánkat kevés alkotó, 11 fő képviselte csupán. Ugyanakkor az exlibris-világmérkőzéseken eddig labdába nem rúgott Argentínából 17 alkotó küldött be pályaművet.

A pályázat fődíját *David Bekker* ukrán művész nyerte. A 30 év alattiak díját honi alkotó, *Hilde Stevens* kapta. Második díjas lett *Hedwig Pauwels* (Belgium), *Arkadij Pugacsevszki* (Ukraina) és *Vladimir Kortovits* (Oroszország). A harmadik díjban részesült *Vén Zoltán* magyar és *Karol Ondreicha* szlovák művész. A zsűri által megnevezésre érdemesített lapok alkotói: 2 orosz, 2 ukrán, 1-1 finn, jugoszláv és holland grafikusművész.

A katalógus illusztrációs része a díjazott és megnevezett művészek alkotásainak képeivel kezdődik. Ezt követik a rostán fennmaradt 95 fő alkotásainak reprodukciói. A zsűri szigorúságát mutatja, hogy a 428 pályázóból csak 95-nek

F. I. van Damme (Belgium) rézmetszete, C2

az alkotásait tartotta érdemesnek arra, hogy lapjuk képét a kiadványban bemutassa és a kötet végén nevüket, címüket ábécésorrendben megjelentesse.

Az igényes zsűrizés a 11 főnyi magyar pályázó-csoport szerepeltetésében is megmutatkozott, közülük ugyanis csak 5 művésznünk neve és alkotásai kerültek be a gazdagon illusztrált, vonzó kiadványba. Mindjárt a sor elején örömmel fedeztük fel *Molnár István* mozaikszerűen, kis képekből komponált C3/2 technikájú lapját, amelyet oldalakkal tovább egy újabb alkotása követ. A díjazott *Vén Zoltán* másik alkotása a kötet 33. oldalán szerepel. Ezt követően *Bagarus Zoltán* két ex librisét találjuk itt, továbbá 1-1 alkotást közöltek *Bálint Ferenc* és *Nagy László Lázár* művészeinktől.

A közlésre érdemesített alkotások a művészek gazdag fantáziájáról és technikai felkészültségéről adnak igen élvezetes körképet. Napjainkban, amikor egyes galériák, intézmények világszerte a „minimal art” sivár világával várják a látványosságra szomjazó közönséget s amikor egyes alkotók még Budapesten is csak „a legkevesebbet” szándékoznak a nézőnek nyújtani, ez a katalógus arról tanúskodik, hogy a világ művészeiből ma sem hiányzik a gondolat, a közlés szándéka és az ezeket elélni varázsoló, hangszínekben gazdag formanyelv. A katalógus „utóiratában” összefoglalás olvasható Reineke Fuchs szerepéről a világ irodalmában és képzőművészetében. Egy másik tanulmány a pályázaton eredményesen szerepelt alkotásokat témánkénti csoportosításban tárgyalja, nem hallgatva el az olyan képtelenségeket sem, mint amikor néhány alkotó – egyébként színvonalas rézkarcában – az ex libris tulajdonosát magát a mesebeli Rókat tünteti fel.

Sint-Niklaas után a katalógusban szereplő anyagot a szomszédos Lokeren városban is bemutatták. Ezt követően a kiállítás vándorútra kelt Flandria további helységeibe.

Dr. Soós Imre

Nagy László Lázár fametszete, X2

Bagarus Zoltán rézkarca, C3–C5/2

THE WORLD OF EX-LIBRIS. AUTORI EXLIBRISA. EX-LIBRIS AND THEIR ARTISTS. (Az ex libris világa. Az ex libris és művészei. Katalógus.) Catalogue concept and design: Benoit Junod, Bogdan Krištić, Ilija Knežević. Belgrade Ex-Libris Circle. 1995. Belgrade, p. 302, 23 × 17 cm. + ill.

A Belgrádi Ex Libris Kör 1994 júniusában alakult meg s ezt követően alig több mint egy esztendővel jelentős nemzetközi kiállítást szervezett. E kiállítás katalógusának előszavából, amit Časlav Ocić, a Belgrádi Ex Libris Kör elnöke írt, megtudhatjuk, hogy a szervezőket is meglepte a beküldött kisgrafikák nagy száma. Az érdeklődés okát nyilván nem a szerény pályadíjak jelentették, hanem az, hogy az alkotók ilyen módon kívánták kifejezni együttérzésüket Jugoszláviával, annál is inkább, mert a háború miatt bevezetett szankciók 1994-ig a kulturális életet is érintették. (Ehhez kapcsolódik, hogy a beküldött lapok egy példányát a rendezők az UNICEF javára aukción értékesítették.)

A sikerhez minden bizonnyal az is hozzájárult, hogy a tárlat jelentős nemzetközi együttműködéssel jött létre. Sokat segített Svájc jugoszláviai nagykövetsége, személy szerint Benoit Junod kulturális ügyvivő, aki maga is exlibris-gyűjtő, s aki egyben a zsűri elnöke volt. Közreműködött a szervezésben az angol és a szlovák exlibrisgyűjtő-társaság, valamint a FISAE is. A pályázatra összesen 6000 ex libris érkezett 1200 művésztől, 63 országból. A bemutatásra, díjazásra kerülő munkák kiválogatása tehát nem kis munkát jelentett a zsűri számára. Erről – a bevezetőt követően – Benoit Junod számol be a kiadványban. Rajta kívül a zsűri tagjai voltak még: Luc van den Briele, a Graphia szerkesztője, Dusan Kállay grafikusművész, a pozsonyi Képzőművészeti Akadémia professzora és Brian North Lee, az angol irodalom professzora, az angliai egyesület elnöke. A zsűri egyszerű többséggel hozta meg döntéseit. Az első körben, két nap alatt a több mint hatezer műből kiválogattak 450-et, a második körben pedig ezekből 150-et. (A lapok mintegy 10 százalékat diszkvalifikálták, mert nem feleltek meg a kiírás követelményeinek: nem szerepelt rajtuk megfelelő felirat, nem eredeti sokszorosító eljárással készültek, stb.) Ezek után minden zsűritag összeállított egy 15–20 névből álló listát

azokról, akiket a díjazottak között kívánt látni. Így állt össze egy olyan jegyzék, amely összesen 58 nevet tartalmazott. Ezek közül kerültek kiválasztásra a díjazottak. Első díjat kapott Jurij Nozdrin (Moszkva), másodikat Igor Pjacka (Szlovákia), a harmadikat Peter Ford (Anglia), Shigeneki Tomoru (Japán), Jean-Pierre Humbert (Svájc), Oleg Denisenko (Ukrajna). A Balkán-díjat Nikolaj Janakiev bolgár művész, a Bookplate Society díját Styepa Fileki Belgrádban élő grafikus nyerte. Kivéve a legutóbbit, mindegyik alkotó a rézkarctechnika valamelyik válfajával vagy kombinációjával készítette munkáit. A zsűri szerint a legjobb rézkarcok Szlovákiából, Csehországból, Oroszországból és Ukrajnából érkeztek. Véleményük szerint az európai fametszetek színvonalai romlott, a legjobb fametszetű könyvjegyeket a japán és kínai alkotók küldték be.

A katalógus először a díjazott művészeket mutatja be, majd a nagyon magas elismerést (Very Highly Commended) nyert alkotók egy-egy lapját közli. Közöttük találjuk Vén Zoltán színes rézmetszetét! Ezt követően Válogatott művészek címmel mutatja be a kiadvány egy-egy művész lapját, a grafikai technikai eljárások szerint csoportosítva. Hazai művészeink közül örömmel fedeztük fel közöttük Damó István, ifj. Feszt László, Molnár István, Xantus Géza rézkarcait, az erdélyiek közül Ferenczy Zoltán, Hervai Katalin és Klein Ervin lapjait. Egyébként ha a katalógus végén található művészlistát tanulmányozzuk, megállapíthatjuk, hogy 14 magyarországi és 11 erdélyi magyar művész küldött a kiállításra grafikát, több-kevesebb sikerrel. A művész nevét, címét, a beküldött grafika technikáját jelző adatok után ugyanis a szerkesztők minden esetben közlik, hogy a lap az előválogatás során milyen eredményt ért el, kiállításra került-e. Azaz minden alkotó – még ha műve nem is került bemutatásra – valamilyen módon visszajelzést kapott, s egyúttal felkerült egy minden bizonnyal sokáig fontos adattárként használandó címlistára. Többek között ezért is adhatták teljes joggal a szerkesztők *Az Ex Libris és Művészei* alcímet a katalógusnak. Ezt tekintve csak sajnálhatjuk, hogy a magyar lista nem teljes, hiszen több kiváló művészi munkát nem vett részt a pályázaton. Ezt egyébként elmondhatjuk néhány más ország esetében is. Mindenesetre a kiadvány így is rendkívül érdekes, változatos áttekintést nyújt a kortárs exlibris-művészetről. A több mint 500 (közöttük számos színes) illusztráció jó lehetőséget teremt az érdeklődő számára, hogy megismerkedjen a különböző stílusirányzatokkal, a modern ex libris kifejezési lehetőségeinek változásával. Nélkülözhetetlen segédkönyv minden gyűjtő számára, s csak a legnagyobb elismerés illetheti kiadóját, a Belgrádi Ex Libris Kört, s mindazokat, akik a kiadvány szerkesztésében, előállításában, a nyomdai munkálatokban közreműködtek.

A. A. – K. I.

THE WORLD OF EX-LIBRIS. EX LIBRIS AND THEIR OWNERS. (Az ex libris világa. Az ex libris és tulajdonosai.) Katalógus. Belgrád, 1995. Belgrade Ex-Libris Circle. p. 285.

Terjedelmes és szép kivitelű katalógus jelent meg a fenti címmel a belgrádi Ex Libris Kör által rendezett nemzetközi exlibris-kiállítás anyagából. A belgrádi Svájci Nagykövetség részéről Benoit Junod volt a mozgatója annak a nagyarányú kiállítás-sorozatnak, melynek keretében az *Ex Libris és Művészei*, továbbá az *Ex Libris és Tulajdonosai*, a Jugoszláviai Ex Libris és még más kiállítások kerültek megnyitásra. A felhívást e kiállításokon való részvételre lapunk is közölte 1995/1. számában.

E katalógus 285 lapon, részben színes képekkel mutatja be az Ex Libris és Tulajdonosai kiállítás-anyagát, amely 287 ex librisből áll, mindegyikhez hozzáfűzve a könyvjegy tulajdonosa által írt ismertetést, angol és szerb nyelven. A 82

résztvevőből hazánkat csak *Albrecht Sándor* (1 lappal), *dr. Krier Rudolf* (5 lappal) és *Palásthy Lajos* (4 lappal) képviselték. Erdélyből *Illyés István* küldött lapokat.

Főként az említett gyűjtők mutatták be az alábbi magyar művészeket: *Andruskó Károly*, *Bagarus Zoltán*, *Bordás Ferenc*, *Csiby Mihály*, *Fery Antal*, *Imre Lajos*, *Várkonyi Károly*, *Xantus Géza* (2 lappal); elsősorban külföldi gyűjtők szerepeltették viszont az alábbi művészek munkáit: *Feszt László* (2 lappal), *Piller Attila*, *Soós Zsigmond* (2 lappal) és *Vén Zoltán* (5 lappal).

Mivel a kiállításra a gyűjtők saját lapjaikból maguk válogatták az ex libriseket, így azok színvonala eléggé egyenetlen.

Sajnálatos, hogy a szomszéd országban rendezett és nagyszabású vállalkozás katalógusának összeállítói megfigyeltek a magyar Kisgrafika Barátok Köre (KBK) megemlékezéséről az egyes országok gyűjtő-köreinek a felsorolásában, annál is inkább, mivel lapunk, a *Kisgrafika* rendszeresen beszámol hírvonatában egyesületekről, közli pályázati felhívásait, híreiket, stb.

Palásthy Lajos

EX-LIBRIS – BUCHEIGNERZEICHEN – KLEINGRAFIK.

A Svájci Exlibris Klub, a SELC pompás kivitelű évkönyve a lapunkban ismertetett kisgrafikai kiadványok között eddig még nem szerepelt. Ezek ugyanis korlátozott példányszámban, főként a tagok számára készülnek és túl drágák ahhoz, hogy vékonyka exlibris-periodikákért cserébe szétzóródjanak Európában. Az 1996-ik évi, sorrendben a 356-ik köztet az EX LIBRIS – BUCHEIGNERZEICHEN – KLEINGRAFIK címet viseli és 62 oldal terjedelemben, 200 számozott példányban látott napvilágot. A Svájcban élő neves gyűjtő, *Vermes Júlia* ajándékozta meg ezzel egyesületünk könyvtárát. Ismertetésére annál is inkább szívesen vállalkozunk, mert e számban több magyar vonatkozású kisgrafikáról esik szó.

A hat tanulmányból álló évkönyv első közleménye a Pegazus-ábrázolásokat foglalja össze, nyolc ex libris bemutatásával. Magyar művészeiről csak a következő írásban esik szó. Ugyanis a kötet leghosszabb írásának szerzője, *Brigitte Fuchs* – egyben a kiadvány szerkesztője is – *A líra és az ex libris* című 38 oldalas tanulmányában saját gyűjteményének lapjaival világítja meg e két műfaj kapcsolatát. Ennek során eredeti nagyságban közli *Vén Zoltánnak* a *Villon* emlékére készült C3 lapját, amely *Vermes Júlia* ex librise. Ugyancsak *B. Fuchs* írása *Andersent*, a nagy meseíróként mint grafikus mutatja be. Az illusztrációk között szerepel *Fery Antal* Op. 776. számú, 1972-ben készült *Andersen*-portrés ex librise.

Bázelben élő honfitársnőnk, *Vermes Júlia* cikke az ex libris-plágiumok négy esetét sorolja fel és mutatja be. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy ebből három esetben magyar nyelvű gyűjtő érdekében történt az ötletlopás, és talán csak az a megnyugtató számunkra, hogy mindez a 20-ik század elején történt és a „bűnösök” azóta már kitöltötték ezért járó büntetésüket a túlvilágon. Tekintsük át e kételtű lapokat.

Az első eset *Kathe Schönberger* 1900-ban készült lapjával történt, amelyet azóta háromszor is plagizáltak. A legutolsó, ismeretlen alkotó által készített gyenge másolat *Takáts Károly* nevét viseli.

Erich Schütz grafikusművésznek *Mizzi Heller* nevére készült rézkarcából klisé lett és *dr. Pillér László* neve került rá, jogtalanul.

A svájci *Burkhardt Mangold* litográfiáját *Rusz Vanda* sajtóította ki. Itt az alkotó neve és az 1921-es dátum jól olvasható: *Schwerker Iván*. (Mivel mindkét esetben elől van a családi név, magyar származuk nem kétséges.)

Az illusztris szerzőnk érdekesítően leírt nyomozómunkája tanulságos olvasmány. Joggal állapítja meg cikke végén, hogy a szellemi termékek lopása elítélendő cselekmény. Ezt az sem teszi megbocsáthatóvá, hogy e plagizált lapok később a gyűjtő számára érdekes, tanulságos leletek lehetnek.

Dr. Soós Imre

SZALAY LAJOS „ÉRINTÉSEI”

A Miskolci Galéria Könyvei sorozat 5-ik kötete jelent meg júliusban *Tóth Piroska* szerkesztésében *Érintések* címmel, amely *Szalay Lajosnak* állít emléket.

A kötetben *Kassák Lajos*, *Illyés Gyula*, *Keresztury Dezső*, *Faludy György* és még sokan emlékeznek és vallanak *Szalay Lajos*hoz és alkotásaihoz fűződő viszonyokról. Szerepel a kötetben *Szalay Lajos* visszaemlékezése, aki életének fontos állomásairól mesél, amelyeket jól válogatott családi fotók tesznek még élvezetesebbé. Tartalmazza a könyv a művész hazai gyűjteményekben megtalálható képeinek a listáját, valamint könyvborítóinak és könyvillusztrációinak a bibliográfiáját. A kötet *Sümegei György: Szalay Lajos rajz/könyv világa* című tanulmányával zárul.

Dr. Mayer József

EX-LIBRIS
KATHARINA
MANGOLD:

EX-LIBRIS
RUSZ VANDA

HÍREK

A képzőművészet és az irodalom szép kapcsolatát reprezentáló kiállítás nyílt május 24-ikén Szentendrén a Pest Megyei Könyvtár Galériájában ezzel a címmel: *A Móricz Zsigmond Társaság képzőművész tagjainak kiállítása*. Örömről szóló kiállítás, hogy a 13 kiállító művész között a Kisgrafika Barátok Köre két festő- illetve grafikusművész tagja, Marcali Kiss József és Ürmös Péter alkotásai szerepeltek a színvonalas tárlaton.

Varga Nándor Lajos: Lyka Károly portréja

A KBK egykori elnöke, Varga Nándor Lajos (1895–1978) festő- és grafikusművész emlékkiállítása július 10-én nyílt meg Pápán, a Somogyi József Galériában. A közel egy hónapig tartó tárlatot Kiss Sándor szobrászművész nyitotta meg.

Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal pincegalériájában július 3-án kiállítás nyílt *Az emberi test geometriája* címmel. Ezen dr. Kovács Ferenc Kossuth-díjas tudógyógyász és Ördögh László formatervező alkotásait láthatta a nagy számban megjelent közönség. Mindkettőjük munkássága az emberi test felépítésének alapelveire épül. A nagy elődök: Leonardo és Dürer kutatásait viszik tovább napjaink tudományába és alkalmazza ezt a gyakorlatban a sebész a műtőasztalon, a formatervező pedig a számítógépén. Dr. Naszlady Attila professzor nyitotta meg a tárlatot, mely elvontsága ellenére tanulságos volt a laikusok számára is. Ugyanis a különböző technikákkal készült grafikákon a formák, vonalak szépsége a műalkotással való találkozás élményét nyújtotta.

Xantus Géza grafikusművész tiszteletreméltó aktivitását mutatja, hogy ebben az évben már harmadszor adunk hírt a fővárosban rendezett kiállításairól. Július 16-án, a Magyar

Xantus Géza műve. Aquatinta

Kultúra Alapítvány székházában a Szentháromság téren, az egykori pénzügyminisztériumi épületben nyílt meg újabb tárlata. Ezúttal mintegy 10 tusrajzát, 20 nagyméretű, akvatinta technikával készült lapját és 4 újabb ex librisét láthattuk. Az anyagot Gebauer Imola művészettörténész mutatta be a megnyitón megjelent nagyszámú közönségnek.

A millicentenáriumi rendezvények keretében a pápai huszártalálkozóra meghirdetett „Amott legel hat pej csikó...” országos kisgrafikai kiállítás szép sikerrel nyílt meg május végén a Pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban. A művészek és gyűjtők összesen 247 lovakat ábrázoló ex librist és kisgrafikát küldtek be a felhívás alapján. Az anyagot rendezte, a katalógust tervezte és a pápai kiállítást megnyitotta Ürmös Péter grafikusművész. A katalógus ismertetésére következő számunkban visszatérünk.

A GRAPHIA c. lap 126. számából szereztünk tudomást arról, hogy Sint-Niklaas város nemzetközi exlibris-központja pályázatot hirdetett „Mese” címmel. A pályázatra szánt ex librisek beküldési határideje: 1997. január 1. Az érdeklődő alkotók a részletes pályázati feltételeket levélben kérhetik az alábbi címről: *Internationale Exlibriscentrum*, Regentiestraat 61–63. B-9100 Sint-Niklaas (Belgium).

Tellinger István grafikusművész kiállítása június 24-én nyílt meg a Sárospataki Képtárban. A tárlatot Fehér József irodalomtörténész, a sátoraljaújhegyi Kazinczy Ferenc Múzeum igazgatója nyitotta meg.